

N:o 37.

Af Herr C. F. Bergstedt: Angående underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att den teologico-filosofiska examen måtte förklarast obligatorisk för alla teologic studerande, som ej aflagt filosofie kandidatexamen.

De stora rörelser, som föregå så väl inom den evangeliskt lutherska kyrkan i Sverige som inom andra likartade samhällen göra det mer och mer nödvändigt, att de som egna sig åt det presterliga ståndet förvärfva icke blott teologiska fackstudier utan ock af allmän vetenskaplig och humanistisk bildning åtminstone ett så stort belopp att de icke blifva allt för mycket stående tillbaka i jämförelse med de öfriga uppfostrade klasserna i samhället, så vida ej religionsundervisningen skall sjunka i ton och det andliga uppfostrarekallet falla i missaktning. Folkrepresentationen har icke varit blind för denna fara. Vid 1867 års riksdag väcktes af en universitetsprofessor som då var ledamot af Andra Kammaren, en motion, hvori han säger det vara "nedslående att vid universitetet förnimma den vanliga och gängse åsigt, att den studerande, som ej eger kunskaper eller förmåga till något annat, alltid duger att aflägga profvet för att blifva prest — eller absolvera kameralexamen, hette det så länge sistnämnde examen fans, hvaremot nu efter dess afskaffande hvad underhålligt i anscende till kunskaper och hufvud bland de studerande finnes sålunda anses vara anvisade till prestbefattningen." Det är också anmärkningsvärdt

Bih. till Riksd. Prot. 1873. 1 Saml. 2 Afd. 1 Band. 3 Häft.

att det presterliga kallet är bland alla dem, för hvilka förberedande studier ske vid universitetet, det enda, för hvilket icke fordras afläggande af prof på högre humanistiska insigter än hvad i afgangsexamen från elementarläroverket erfordras. Den i ögonen fallande bristen i detta afseende, hvilken i synnerhet bjert framstår vid jämförelsen med villkoren för inträde i preteståndet uti andra protestantiska länder, har också varit insedd af de teologiska fakulteternas egna lärare, och för något mer än 20 år sedan utgick från Upsala universitet den första tanken på den sedermera inrättade teologico-filosofiska examen.

Detta prof är ännu endast frivilligt, men ehuru dess afläggande beror af examinandens fria val, utan att medföra annan fördel än beräkningen af presterligt tjänstår och oaktadt den bekanta prestbrist som nu herrskat under en följd af år samt medfört en trängande uppfordran för prestkandidaten att så hastigt som möjligt fullborda sina universitetsstudier, är antalet af dem som underkastat sig detta prof icke ringa, och det förlöper icke gerna någon läse-termin vid universitetet utan att en eller annan inställer sig inför filosofiska fakulteten för att undergå det. Sedan denna examen vid Upsala universitet infördes har den varit aflagd af 124 mot 404, som under samma tid undergått dimissionsexamen. Att något mer än 30 % af de unga män, som ingå i preteståndet, utan annan fördel än beräkningen af ett ytterligare tjänstår frivilligt underkastat sig denna förlängning af sina studier, synes mig bevisa att de sjelfva känna behovet af en fullständigare allmän bildning än den, som de kunna inhemta vid elementarläroverken.

Den förenämnde motionären vid 1867 års riksdag, Professor Sigurd Ribbing, ansåg redan då tiden vara inne att göra den teologico-filosofiska examen obligatorisk för alla som ville inträda i predikoståndet och yrkade att Riksdagen skulle i sådan syftning göra underdånig hemställan till Kongl. Maj:t; men Lag-Utskottet, som ansåg mindre lämpligt att innan någon längre tids erfarenhet vore vunnin beträffande den verkan inrättandet af omförmälda icke obligatoriska examen kunde utöfva på prestbildningen, redan tillstyrka att samma examen måtte förklaras vara obligatorisk, helst som det kunde åtminstone under öfvergångstiden inträffa att prestbristen ökades, ansåg ändamålet med sannolikhet kunna vinnas om undergåendet af nämnda examen medförde större fördel i afseende på tjänstårsberäkningen än för närvarande, och inskränkte sig derföre att jemte några andra anordningar i afseende på det presterliga profven föreslå, att den, som vid någotdera universitetet aflagt teologico-filosofisk examen, må sedan han inträdt i prestebetet räkna sig till godo tvänne tjänsteår, så vida han icke på grund af fullgjorda prof för filosofisk doktorsgrad är till ännu vidsträcktare förmån i detta hänseende berättigad. Riksdagen, som förklarade sig anse de giltiga anspråken på den presterliga

bildningen i allmänhet icke vara fullt tillfredsställda, med mindre prestkandidaten undergått både den förut omförmälda teologico-filosofiska och den vanliga s. k. dimissionsexamen, beslöt en underdånig hemställan till Kongl. Maj:t i den af Lag-Utskottet föreslagna syftningen.

Denna underdåniga skrifvelse, jemte de deröfver af Kanslers-embetet för Upsala och Lunds universitet afgifna utlåtanden, öfverlemnades till 1868 års första allmänna Kyrkomöte, hvars yttrande deröfver Kongl. Maj:t sade sig vilja i nåder inhemta. Kyrkomötet delade Riksdagens åsigt om otillräckligheten af den presterliga bildningen och uttalade särskildt önskvärdheten deraf "att fordringarna på denna bildning, så vidt densamma kan genom lag föreskrivas och medelst examina pröfvas, måtte höjas utöfver de nuvarande, särskildt derigenom att en fastare vetenskaplig grund och ett allmänt humanistiskt underlag för de teologiska studierna beredes" beslöt i afseende på det nu ifrågavarande ärendet i underdånighet förklara "att Kyrkomötet anser den teologico-filosofiska examen böra blifva obligatorisk för alla blifvande teologie studerande, som icke aflagt filosofie kandidatexamen, och således särskild tjänsteårsberäkning för dem som derefter aflägga densamma böra upphöra."

Under den tid som derefter förflutit har behofvet af en allmännare och djupare odling hos dem som egna sig åt det andliga ståndet samnerligen icke minskats. Det outtröttliga arbetet inom språkstudierna, historien och fornkonskapen tramtränger med hvarje dag längre inpå det område som hittills ansetts vara förbehållet åt den bibliska språk- och fornforskningen, och naturvetenskapen framflyttar samtidigt med hvarje dag gränserna för sina undersökningar. Det går icke an att det stånd, som skulle representera den högsta andliga odlingen, till hvars blomning alla andra mänskliga kunskapssferer väl borde samverka, står främmande för de med hvarje dag rikare tillväxande resultaten af den vetenskapliga forskningen och faran af ett tillbakablifvande blir blott större i den mån statsmakterna kunna komma att, för afhjelpande af de ofta hörda och äfven inför tronen af Riksdagen framförda klagomålen öfver lärjungarnes i elementarläroverken öfveranstängning, besluta en ansenligare reduktion i det kunskapsmått, hvilket hittills varit föreskrifvet såsom villkor för tillträdet till universiteten. Jag vet mycket väl att icke allt är vunnet med en preliminär examen, som anses kunna afläggas efter 1½, högst 2 års universitetsstudier och följaktligen endast kan beröra elementerna af den s. k. humanistiska odlingen, och att endast ett genom hela lifvet fortsatt litterärt och vetenskapligt själfstudium kan hålla presterskapet på den höjd af intellektuell odling, som religionens rätt förstådda instresse enligt min åsigt ovilkorligen kräfver. Men för att få smak för läsning fordras att hafva läst åtminstone något, och den för öfrigt ganska anspråkslöst tilltagna examen, hvarom här är fråga, bör åtminstone kunna bibringa smak för samt derjemte förmåga till

idkandet af sådana studier, i hvilka presten i vår tid icke utan stor skada för sin egentliga embetsuppgift kan vara helt och hållet främmande.

Det kan invändas att ett sådant åliggande skulle förvärra den prestbrist, som nu under några år varit rådande i några stift, och ytterligare föröka den tryckande examensskyldighet, som redan åligger de filosofiska fakulteternas professorer, men då villkoren för de biträlande presterna nu mera blifvit väsendtligt förbättrade, har antalet aspiranter för predikoståndet åter begynt tillväxa, och så riktig anses af dem sjelfva saken att de, så vidt det är mig bekant, hittills vid alla de tillfällen då de haft att yttra sig i frågan enhälligt uttalat sig för en anordning i den af 1868 års Kyrkomöte underdånigast förordade syftningen.

Jag tviflar icke att det i höst sammanträdande Kyrkomötet skall ånyo upptaga den maktpåliggande frågan om stegrade fordringar på prestbildningen, men det kan befaras att mötet, såvida ingen Riksdagens åtgärd deråt gifver stöd, skall draga i betänkande att två gånger å rad falla Kongl. Maj:t besvärlig med underdånig skrifvelse i samma sak och af alldeles enahanda beskaffenhet, och då dessutom lärostandets tillfredsställande bildning är en fråga af tillräckligt stor betydelse för att vara ett värdigt föremål för Riksdagens uppmärksamhet, tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte besluta i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i nåder förordna, att samtliga teologie studerande böra såsom vilkor för rättigheten att aflägga de teologiska profven hafva inför filosofisk fakultet undergått den teologico-filosofiska examen.

Stockholm den 19 Februari 1873.

Carl Fredr. Bergstedt.